

Belastingwet stimuleert de kunst

Sigrid Hemels Belastingen worden in Nederland al meer dan een eeuw ingezet om het particuliere initiatief te stimuleren. Ze bevorderen zowel de particuliere ‘kunstconsumptie’ als de private ondersteuning van kunstinstellingen. Een actieve opstelling ten aanzien van belastingsubsidies kan de kunstwereld helpen met het werven van meer private middelen.

Privaat kunstbezit is in Nederland al sinds 1893 vrijgesteld van vermogensbelasting. In 2001 is bovendien nadrukkelijk bepaald dat deze vrijstelling ook geldt voor kunst die aan musea is uitgeleend. Dit maakt het voor particulieren aantrekkelijker om kunst te kopen dan om geld op de spaarrekening te laten staan. Over zijn gemiddelde saldo op de spaarrekening moet de particulier namelijk jaarlijks 1,2 procent inkomstenbelasting betalen, terwijl hij belastingvrij van zijn kunst kan genieten. Daarbij is wel een voorwaarde dat hij de kunst niet primair als belegging heeft aangeschaft. Een kunstwerk is in fiscale zin pas een belegging als het hoofdzakelijk is aangeschaft met het oog op waardeverhoging. Gezien de grillige prijsontwikkelingen in de kunstmarkt en het feit dat de meeste kunstliefhebbers kunst vooral om andere redenen kopen, zal het voor een inspecteur vaak moeilijk zijn om dit beleggingskarakter aannemelijk te maken.

De KunstKoop-regeling die de Mondriaan Stichting uitvoert, kan het fiscale voordeel nog groter maken. Bij de kunstkoopregeling krijgt de particulier namelijk een renteloze lening om de aankoop van een kunstwerk te financieren. Niet alleen is dit kunstwerk vrijgesteld van belastingheffing, de renteloze lening verlaagt bovendien het vermogen van de particulier, waardoor hij daarover minder belasting hoeft te betalen. Dit is overigens alleen het geval voor zover de bezittingen van de particulier zijn schulden overtreffen en de schulden meer bedragen dan 2800 euro. Een andere aankoopsubsidie is het btw-tarief; dit bedraagt normaal gesproken 19 procent. Iemand die een kunstwerk rechtstreeks van een kunstenaar of zijn erfgenamen koopt, betaalt echter slechts 6 procent btw. Hiervoor is overigens wel van belang dat het kunstwerk voldoet aan de limitatieve opsomming van kunstvormen die in Europees verband is vastgelegd in Richt-

lijn 94/5/EG. Dit is een wat conservatieve opsomming, waar bijvoorbeeld videokunst in ontbreekt.

Geven aan culturele instellingen

Al sinds 1917 kent de Nederlandse belastingwet faciliteiten die het geven en nalaten van geld en kunstwerken aan culturele instellingen stimuleren. Een particulier die geeft, mag deze gift onder voorwaarden van zijn inkomen aftrekken. Dit belastingvoordeel, dat tot maximaal 52 procent kan oplopen, heeft tot gevolg dat de overheid een deel van de kosten van de gift voor zijn rekening neemt; een mooi voorbeeld van publiek-private samenwerking op microniveau! De giftenaftrek is daarom een goed instrument om het cultureel ondernemerschap te stimuleren. De kunstinstellingen moeten zelf de boer op om private middelen te verwerven, maar als zij eenmaal particulieren hebben weten te interesseren, helpt de overheid een handje door de particuliere gevers een substantieel belastingvoordeel te geven. Bovendien hoeft de ontvangende culturele instelling geen successie- of schenkingrecht te betalen over de ontvangen gelden of kunstwerken, wat bij de huidige tarieven een belastingvoordeel van 41 tot 68 procent betekent.

Om voor deze faciliteiten in aanmerking te komen, moet de kunstinstelling zich als 'algemeen nut beogende instelling' (afgekort: anbi) laten registreren bij de belastingdienst. Aan deze registratie zijn verschillende voorwaarden verbonden. Zowel de statuten van de instelling als de administratie moeten aan bepaalde eisen voldoen. Zo mag de instelling geen winst beogen, mogen bestuurders geen beloning krijgen en moet het vermogen van de instelling

De giftenaftrek is een goed instrument om cultureel ondernemerschap te stimuleren

bij liquidatie aan het algemeen nut worden besteed. Een volledig overzicht van de eisen en de registratieprocedure staat op een speciale website van de belastingdienst.¹

Ter waarborging van de onafhankelijkheid ten opzichte van donoren of vanwege bepaalde eisen van subsidiegevers hebben veel culturele instellingen ervoor gekozen om een vriendenvereniging op te richten voor het ontvangen van giften. Ook zo'n steunstichting kan zich als anbi laten registreren. Omdat het kan voorkomen dat iemand in zijn testament een waardevol object of een som geld rechtstreeks nalaat aan het museum, is het echter van belang om ook de instelling zelf als anbi te laten registreren. Gebeurt dat niet, dan moet de instelling vanaf 1 januari 2008 41 tot 68 procent belasting betalen voor zover het ontvangen bedrag meer is dan 1942 euro (bij overlijden) of 2688 euro (bij een schenking).

Toneel en dans lopen achter

Op de website van de belastingdienst staat een programma waarmee kan worden opgezocht welke culturele instellingen zich al hebben laten registreren. Invoer van het woord 'museum' in het programma 'anbi opzoeken' leverde eind mei 2008 400 geregistreerde musea en hun vriendenverenigingen op. 'Orkest' gaf 39 treffers, 'muziek' 137. Het zoekwoord 'toneel' leverde echter slechts 8 instellingen op, 'theater' 57 (dit betreft veel gebouwen) en dans 8. In de toneel- en danswereld is het kennelijk nog minder gebruikelijk om substantiële particuliere giften te verwerven en hier structureel beleid voor te ontwikkelen, waarvoor het verwerven van de anbi-status de eerste – noodzakelijke – stap is.

Een mooi voorbeeld van een relatief kleine instelling die deze stappen al wel heeft gezet, is het ITs festival, dat ook op zijn website aandacht besteedt aan de mogelijkheid om Fiscale Vriend te worden.² Ook de jonge theatermakers Fantasten hebben zich als anbi geregistreerd en geven op hun website aan wat zij sponsoren te bieden hebben.³ Het Toneel Speelt dat op zijn website het belang van financiële steun van zijn publiek benadrukt en het oproept om

Musea hebben meer ervaring met fondsenwerving dan toneelgezelschappen

bondgenoot te worden,⁴ heeft zowel zichzelf als zijn vriendenvereniging geregistreerd en daarmee geheel voldaan aan de fiscale randvoorwaarden voor het aantrekken van private financiering. Het is jammer dat de theatermakers op hun websites meestal niet duidelijk aangeven welke fiscale mogelijkheden er zijn, dit in tegenstelling tot sommige musea.

Nederlandse musea hebben al meer ervaring met steunstichtingen en fondsenwerving onder particulieren dan toneelgezelschappen. Het Rijksmuseum is een goed voorbeeld van een museum dat de belastingsubsidies bij zijn particuliere fondsenwerving op een actieve wijze onder de aandacht brengt.⁵ Het zou goed zijn als een kruisbestuiving en uitwisseling van best practices plaatsvindt tussen de verschillende kunstinstellingen.

Twee soorten giften

De belastingwet maakt onderscheid tussen twee soorten giften: de periodieke giften en de andere giften. Een particulier kan periodieke giften volledig aftrekken in zijn aangifte inkomstenbelasting: hiervoor geldt geen maximum of een drempel. Desgewenst kan het hele inkomen dus aftrekbaar worden weggeschenken. Dit maakt de Nederlandse giftenaftrek ruimer dan bijvoorbeeld de Amerikaanse regeling. Van een periodieke gift is sprake als de gever zich in een notariële akte verplicht om gedurende minimaal vijf jaar jaarlijks een vast bedrag te geven. De uitkeringen moeten uiterlijk eindigen bij het overlijden van de schenker.

Giften die niet voldoen aan de vereisten van een periodieke gift (de 'andere giften') zijn slechts aftrekbaar als ze met schriftelijke stukken, bijvoorbeeld een giroafschrift, worden onderbouwd en samen zowel 60 euro als 1 procent van het inkomen van de gever te boven gaan. Bovendien is de aftrek beperkt tot maximaal 10 procent van het inkomen.

Veel musea nemen donateurs die een sub-

stantiële periodieke gift willen doen het regelwerk uit handen. Zij hebben een vaste afspraak met een notaris, waardoor de donateur slechts een formulier in hoeft te vullen en het museum er samen met de notaris voor zorgt dat er een notariële akte komt. De Nieuwe Kerk in Amsterdam biedt deze service bijvoorbeeld aan donateurs die minimaal duizend euro schenken.⁶ De fiscale voordelen die een periodieke gift biedt ten opzichte van een eenmalige gift kan het museum op deze wijze gebruiken om particulieren te stimuleren om grotere giften te doen. Veel goede doelen bieden via 'schenkservice' aan hun donateurs de mogelijkheid om zonder al te veel rompslomp een periodieke gift te doen.⁷ Dit kost de instelling 99 euro per gift en is daarom alleen interessant bij substantiële giften. Ondanks de rubriek 'kunst en cultuur' lijken slechts weinig traditionele kunstinstellingen zich bij dit initiatief te hebben aangesloten.

Giften in natura

In Nederland kan – in tegenstelling tot bijvoorbeeld in Engeland – een gift niet alleen in de vorm van geld, maar ook in de vorm van goederen, bijvoorbeeld een kunstwerk of een archief, worden gegeven. De marktwaarde van het object/de objecten kan dan in aftrek worden gebracht. Zo'n gift in natura kan zelfs in de vorm van een periodieke gift; dan moet notariëel worden vastgelegd dat jaarlijks een vijfde van de eigendom aan de culturele instelling wordt overgedragen. Het is overigens verstandig als de gever tegelijkertijd in zijn testament vastlegt dat als hij binnen vijf jaar komt te overlijden, het resterende eigendoms gedeelte toekomt aan de culturele instelling. Zonder een dergelijke bepaling bezitten de culturele instelling en de erfgenamen bij tussentijds overlijden beide een gedeelte van de eigendom. De erfgenamen moeten dan over het gedeelte dat zij erven belasting betalen en zijn wellicht

niet zonder meer bereid om het resterende eigendoms gedeelte alsnog aan het museum over te dragen. Een bepaling in het testament kan een dergelijke onaangename situatie voorkomen.

Belasting betalen met kunst

Niet alle kunstbezitters willen tijdens hun leven afstand doen van hun bijzondere bezit. Dat hoeft ook niet. De erfgenamen hebben namelijk sinds 1997 de mogelijkheid om de belasting die wordt geheven over de erfenis, het successierecht, te voldoen met nagelaten voorwerpen met een nationaal cultuurhistorisch of kunsthistorisch belang. Dit kan kunst zijn, maar ook een archiefstuk. De erfgenamen krijgen een korting van 120 procent van de waarde van de voorwerpen op het te betalen successierecht. Er is dus geen sprake van een gift. De bonus van 20 procent is bedoeld om erfgenamen te stimuleren de objecten over te dragen aan de staat in plaats van deze te verkopen op een veiling of in het buitenland.

Het moeten wel bijzondere objecten zijn. Ze moeten staan op de lijst van beschermde voorwerpen die is opgesteld vanwege de Wet tot behoud van cultuurbezit, of volgens de criteria van deze wet onvervangbaar en onmisbaar zijn. Als dat niet het geval is, kunnen de voorwerpen toch in aanmerking komen indien ze van groot nationaal cultuurhistorisch of kunsthistorisch belang zijn vanwege hun attractiewaarde, artistieke waarde, herkomstwaarde, ensemblewaarde of documentatiewaarde. Een speciaal voor deze regeling in het leven geroepen commissie beoordeelt of het object belangrijk genoeg is om voor de regeling in aanmerking te komen.

Door bekendheid te geven aan deze belastingsubsidie kunnen musea en archieven bijzondere voorwerpen in bruikleen verwerven. De objecten worden namelijk onderdeel van de Collectie Nederland. De staat kan de kunst-

Sigrid Hemels

is fiscaal econoom en gespecialiseerd in de fiscaliteit van kunst en cultuur. Zij werkt bij de afdeling belastingrecht van de Universiteit Leiden en bij Allen & Overy LLP te Amsterdam

werken vervolgens in bruikleen geven aan een museum of een archief. In de praktijk is het gebruikelijk dat als een instelling het verzoek heeft ondersteund om met een bepaald object de successiebelasting te mogen betalen, het kunstwerk aan dit museum in bruikleen wordt gegeven. Een museum of archief heeft er dus belang bij om verzamelaars en hun erfgenamen bekend te maken met deze regeling, hen te stimuleren hiervan gebruik te maken en de erfgenamen te ondersteunen bij het verzoek om toepassing van de regeling. Met name bij objecten die niet op de lijst van beschermde voorwerpen staan, kan de opinie van een conservator een belangrijke rol spelen bij de afweging of het object aan de criteria voldoet.

Een eerste stap die kunstinstellingen kunnen zetten om de regeling meer bekendheid te geven, is een vermelding op hun website en op de bordjes op zaal dat bepaalde objecten via deze belastingsubsidie zijn verkregen. Zo heeft het museum Krölller-Müller op het bordje dat hangt bij *Bloeiend Boompje I* van Bart van der Leek en *Contra-compositie X* van Theo van Doesburg, vermeld dat het schilderij (gedeeltelijk) is verworven via deze belastingregeling. Ook op internet maakt het museum melding van de bijzondere wijze waarop het *Bloeiend Boompje I* in bruikleen heeft gekregen.⁸ Het persbericht dat het museum op 5 februari 2007 over dit schilderij verspreidde, maakt ook nadrukkelijk melding van deze belastingsubsidie.⁹

De meeste Nederlandse musea besteden echter geen aandacht aan deze belastingsubsidie en maken er geen melding van als zij werken op deze wijze in bruikleen krijgen. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld Franse musea die op hun website en op zaal nadrukkelijk vermelden dat een kunstwerk via deze regeling is verkregen. Naar mijn mening zou het Instituut Collectie Nederland bovendien jaarlijks verslag moeten doen van de werken die op deze wijze met belastinggeld zijn verworven. Dit is niet

alleen van belang om het gebruik van de regeling te stimuleren, maar ook om de democratische controle hierop te waarborgen. De wijze waarop in Engeland jaarlijks verantwoording wordt afgelegd over de via een vergelijkbare regeling verworven objecten, kan hierbij als voorbeeld dienen.¹¹

Tot slot

Bovenstaande belastingsubsidies zijn slechts een beperkt deel van de fiscale mogelijkheden die het particuliere initiatief op het gebied van kunst en cultuur ondersteunen.¹² Deze voorbeelden geven aan dat de Nederlandse belastingwet kunstinstellingen goede mogelijkheden biedt om private middelen te verwerven. Het is aan de kunstinstellingen om deze middelen maximaal te benutten.

Noten

- ¹ www.belastingdienst.nl/variabel/niet_commerciele_organisaties/
- ² www.itsfestival.nl/2008_nl/
- ³ www.fantasten.nl/
- ⁴ www.hettoneelspeelt.nl/index.php?id=31
- ⁵ Zie bijvoorbeeld de website www.rijksmuseum.nl/schenkensponsors/schenken/vorm?lang=nl.
- ⁶ www.nieuwekerk.nl/nl/index.htm
- ⁷ www.schenkenservice.nl
- ⁸ www.kmm.nl/object/KM%20131.076/Bloeiend-boompje-I
- ⁹ www.kmm.nl/downloads/press/pb_schilderij_Van_der_Leek_web.doc.
- ¹⁰ Zie bijvoorbeeld de website van het Musée Picasso: www.musee-picasso.fr/homes/home_id23982_ul12.htm.
- ¹¹ [www.mla.gov.uk/webdav/harmonise?Page/@id=73&Document/@id=18401&Section\[@%20stateId_eq_left_hand_root\]/@id=4332](http://www.mla.gov.uk/webdav/harmonise?Page/@id=73&Document/@id=18401&Section[@%20stateId_eq_left_hand_root]/@id=4332)
- ¹² Meer voorbeelden staan in mijn boek *Kunstinstellingen, Cultuur liefhebbers en Belastingen* dat binnenkort bij Sdu Fiscale en Financiële Uitgevers zal verschijnen.